

тощо); достатнє володіння музичним інструментом для проведення ілюстрації форми, змісту та задуму композитора. Тому рівень музично-педагогічної майстерності викладача є важливою умовою подальшого розвитку і вдосконалення вітчизняної педагогіки. Знання, вміння і навички, закладені впродовж навчально-виховного процесу в учнів (студентів) позначаються на результатах підготовки майбутніх професійних кадрів, реалізації їх як особистостей.

Література

1. Андрійчук Н. Педагогічні умови вдосконалення виконавської майстерності майбутнього педагога-музиканта / Наталія Андрійчук // Проблеми підготовки сучасного вчителя. – 2013. – №8 (Ч. 1). – С. 167-172.
2. Горбенко С. Комунікативна компетентність майбутнього вчителя музики в мовах гуманізації освіти / Сергій Горбенко // Гуманітарний вісник. – 2013. – № 28. – С. 86-90.
3. Люріна Т. І. Деякі аспекти професійної підготовки майбутніх учителів музики [Електронний ресурс] / Т. І. Люріна // Матеріали I Міжнародної Інтернет-конференції «Нові виміри сучасного світу». Том 1. Ч. 1 – Мелітополь, 2005. – С. 46-49. – Режим доступу: <http://conference.mdpu.org.ua/viewtopic.php?t=373>
4. Орлова Л. С. Формування і удосконалення майстерності майбутнього вчителя музики [Електронний ресурс] / Л. С. Орлова // Соціум. Наука. Культура. – Режим доступу: <http://intkonf.org/orlova-ls-formuvannya-i-udoskonalennya-mausternosti-maybutnogo-vchitelya-muziki/>
5. Педагогічна майстерність : Підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін.; За ред. І. А. Зязюна. – К.: Вища шк., 1997. – 349 с.
6. Ростовський О. Я. Концепція музичного виховання школярів на основі української національної культури / О. Я. Ростовський // Художня освіта і проблеми виховання молоді. – К. : ІЗМН, 1997. – С. 34-40.
7. Сухомлинский В. А. О воспитании / В. А. Сухомлинский; Сост. и авт. вступит. очерков С. Соловейчик. – 5-е изд. – М.: Политиздат, 1985. – 270 с.
8. Твердохліб Н. В. Педагогічна майстерність викладача музичних дисциплін та її вплив на розвиток творчих здібностей студентів [Електронний ресурс] / Н. В. Твердохліб. – Режим доступу : <http://mp2.umo.edu.ua/wp-content/uploads/2012/04/Твердохліб.pdf>
9. Ткачова Н. П. Творча активність учителів музики загальноосвітніх шкіл [Електронний ресурс] / Н. П. Ткачова // Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету (Педагогічні науки). – №4. – Бердянськ: БДПУ, 2005. – Режим доступу: http://www.bdpu.org/scientific_published/pedagogics_4_2005/19

УДК 371.134:78

Сидоренко Т.Д.

ОСНОВНИЙ МУЗИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ ЯК НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА ГАЛУЗІ ТЕОРЕТИЧНОГО МУЗИКОЗНАВСТВА

В статье освещены дидактические аспекты учебной дисциплины «Основной музыкальный инструмент», обоснованы педагогические условия, способствующие успешной профессиональной деятельности будущих учителей музыки общеобразовательных школ. Отмечено, что именно программные сочинения составляют дидактическую основу, формируют специалиста – учителя музыки. В ходе внедрения во время занятий по этой дисциплине предложенных условий происходит развитие волевого компонента механизма профессиональной самореализации учителя, в частности умений инициировать собственный выбор, обосновывать его, моделировать стратегию собственной учебно-профессиональной деятельности, направляя ее на будущую профессиональную деятельность.

Ключевые слова: *основной музыкальный инструмент, теоретическое музыкознание, педагогические условия, учебно-профессиональная деятельность, профессиональная деятельность.*

The problem of «Basic instrument» is a scientific and a methodical discipline developing the principles of musical performance, which is the one of the disciplines of theoretical musicology exploring the basic laws of music composition tools and techniques which were established in the course of its historical development.

Keywords: *main musical instrument, musicology theoretical, pedagogical conditions, educational and professional activities, professional occupation.*

Оволодіння необхідними навичками гри на музичному інструменті студентами, які навчаються за напрямком освіти «Музичне мистецтво», відповідає сучасним вимогам виховання різностороннього, освіченого музиканта, сприяє посиленню просвітницьких функцій учителя. Основною формою навчання студентів гри на музичному інструменті є індивідуальне музичне заняття. Осмислення актуальних тенденцій розвитку музичної педагогіки, а саме прагнення до інтеграції знань у рамках кожної навчальної дисципліни потребує оновлення змісту даного предмета та активізації форм і методів роботи на основі принципів наукового узагальнення і зв'язку з практичною діяльністю.

Уміння вчителя професійно виконувати музичний твір на уроці викликає зацікавленість у дітей виробляє їх музичний смак, сприяє успішному здійсненню комунікативної функції. Через художнє виконання вчитель інформує дітей про музичне мистецтво, розвиває їх сенсорно-перцептивну систему, інтелект, музичні і творчі здібності, мобілізує увагу, орієнтує на формування стійкої системи цінностей, установлює контакт і доброзичливі відносини.

Професійна орієнтація студентів у рамках дисципліни «Основний музичний інструмент» передбачає формування у студентів умінь уміло виконати на інструменті під час уроку музики музично-ілюстративний матеріал, набуття навичок спрощення складної фактури інструментальної п'єси або супроводу, а також читання з аркуша нескладних п'єс.

Великий внесок у розробку питань, пов'язаних з підготовкою вчителя до навчально-виховної роботи, вивчення змісту вищої педагогічної освіти, внесли дослідження науковців другої половини ХХ століття: О.Абдулліної, Т.Бабаєвої, В. Беспалько, Т.Ільїної, І.Ісаєва, В.Кан-Каліка, І.Котової, Н.Кузьміної, А.Міщенко, А.Мудрика, Н.Нікандрова, В.Сластьоніна, Л.Спіріна, І.Харламова, Т.Шаїмової, та ін.

Проблему підготовки майбутнього вчителя музики до професійної діяльності, формування його творчої самостійності, інтелектуальної активності досліджували Н.Аніщенко, О.Апраксина, Л.Коваль, О.Рудницька, Г.Падалка, О.Щолокова, О.Ростовський, О.Гармаш, Г.Хусаїнова, І.Мостова, Т.Стратан та ін.

Належна увага науковцями надається розробці питань виховання професійно необхідних якостей майбутнього педагога-музиканта, які б забезпечили високий рівень його готовності до інструментально-виконавської діяльності в школі. Так, питання виконавської практики у професійній підготовці вчителя музики розкриті в роботах С.Єгорової, А.Ільченко, З.Квасниці, П.Ніколаєнко, Г.Падалки, Л.Радомської та ін.

Деякі аспекти досліджуваної проблеми знайшли відображення у працях, присвячених питанням формування виконавських умінь (І.Гринчук, М.Давидов, В.Крицький, Є.Куришев, І.Мостова, В.Муцмахер, Л.Носова, Л.Письменна, Л.Орлова, Л.Філоненко, Т.Юник, Є.Йоркіна та ін.).

Саме виконавські уміння майбутній вчитель музики здобуває на індивідуальних заняттях з основного музичного інструменту у різних інструментальних класах, навчально-виховна діяльність яких спрямована на підготовку індивідуальних навчальних посеместрових програм студентів.

Особливого статусу інструментальні класи набувають у межах музично-педагогічної освіти на музичних факультетах вищих педагогічних закладів.

Програма навчальної дисципліни «Основний музичний інструмент», за якою навчаються студенти напрямку «Музичне мистецтво», містить сім модулів згідно з кількістю семестрів і програм, обов'язкових для виконання індивідуального робочого плану. Кожний змістовий модуль включає обов'язкові теми серед яких: робота над основною частиною індивідуального плану (художній та інструктивний матеріал) та робота над шкільним репертуаром.

У ході заняття з основного інструменту увага спрямовується на такі аспекти як поглиблення у майбутніх учителів музики розуміння щодо використання отриманих знань і вмінь у майбутній професійній діяльності; взаємозв'язок виконавської та методично-педагогічної підготовки, який відбувається шляхом активізації пізнавальної самостійності та творчої активності, втілення елементів проблемного навчання, організації науково-методичної роботи студентів, самостійного аналізу проблем педагогічної практики, знаходження та визначення засобів та умов, які сприяють поліпшенню і вдосконаленню процесу творчої взаємодії з учнями, складання власного музично-педагогічного репертуару; розвиток у майбутніх учителів музики вмінь проектувати власну професійну діяльність, прогнозувати її наслідки, творчо використовувати зміст і функції музичного мистецтва; актуалізація потреби в здійсненні творчого задуму; концентрація творчих сил індивідуальності студента, відчуття натхнення, готовність до здійснення творчого пошуку.

Під час занять з основного музичного інструменту в індивідуальному класі ми впровадили механізм професійної самореалізації вчителя, зокрема умінь ініціювати власний вибір, отримувати індивідуальний досвід, обґрунтовувати його, моделювати стратегію власної навчально-професійної діяльності у квазіпрофесійну діяльність.

З цією метою студентам II – IV курсів викладача фортепіано Т.Сидоренко та класу викладача скрипки В.Міщанчук (Криворізький педагогічний інститут ДВНЗ «КНУ»), було запропоновано самостійно обрати інструментальний твір, враховуючи власні смаки, індивідуальний досвід, перспективу його використання у майбутній професійній діяльності, розвиваючий потенціал цього твору з погляду власних проблем професійного самовдосконалення. Окрім цього вони повинні були підготувати обґрунтовані відповіді на такі питання: а) у ході вивчення якої теми уроку ви збираєтесь використати обраний твір як дидактичний, розвивальний засіб?; б) які професійно-педагогічні знання та уміння ви будете вдосконалювати, використовуючи цей твір?

Так студенти, основний інструмент у яких фортепіано, вибрали наступні музичні твори: М.Лисенко «Сумний спів», Г.Свиридов «Чаклун», О.Білаш «Гуцульська писанка», С.Прокоф'єв «Казка старої бабусі», «Джульєта-дівчинка (з фортепіанного циклу «Ромео та Джульєтта», Л.Колодуб «Веселе негрєня», К.Дебюсі «Дівчина з волоссям кольору льону», О.Бородін «В монастирі», Е.Гріг «Принцеса» та ін. Твори, які обрали скрипалі наступні: Р.Шуман. «Лялькова колискова (з Дитячої сонатини)», М. Глінка «Почуття», М. Балакірев «Полька», Д.Шостакович «Романс» (обробка К. Фортунатова), Р.Глієр «Вальс» та ін.

Як бачимо, вибрані майбутніми вчителями музичні твори відносяться до частини індивідуального плану, яка стосується роботи над шкільним репертуаром і може бути віднесена до таких тем як «Музика та література. Казка в музиці», «Почуття в музиці», «Музичні образи», які в основному виносяться на міжсеместрові модульні контролю та можуть бути в нагоді для ілюстрації під час занять у загальноосвітній школі.

Відповіді студентів на запитання спонукали нас зробити висновок, що освітні та виховні можливості музичних творів, які вивчаються на заняттях з основного інструменту, використовуються не повною мірою. Безсумнівно, дана обставина є наслідком давно сформованої практики професійної підготовки майбутніх учителів музики з переважним традиційним поглядом на основний музичний інструмент як локальну навчальну дисципліну з усіма витікаючими з цього завданнями, проблемами використання вивчених у класі творів у теоретичному, методичному та практичному аспектах.

Слід зазначити, що саме програмні твори складають дидактичну основу, що формує фахівця – вчителя музики.

З огляду на це, пріоритетного значення набуває вирішення питань удосконалення професійної підготовки майбутніх учителів музики на заняттях з основного музичного

інструменту, метою яких є підготовка студентів до професійного використання музичних інструментів (фортепіано, баяна, акордеона, бандури, скрипки та ін.) під час проведення уроків у загальноосвітній школі.

«Основний музичний інструмент» – це науково-методична дисципліна, яка розробляє принципи музичного виконання, одна з дисциплін галузі теоретичного музикознавства, що досліджує основні закономірності музики, композиційні засоби та прийоми, встановлені в процесі її історичного розвитку.

Знання, уміння та навички, якими студенти повинні оволодіти у процесі навчання гри на музичних інструментах (самостійно розучувати твори різних епох, художніх напрямів, стилів і жанрів; професійно користуватися різними прийомами звуковидобування, фразування тощо залежно від стилю епохи композитора та художньої ідеї твору; давати образні словесні пояснення до творів, емоційно й дохідливо розповідати про музику; відбирати необхідний музичний матеріал для проведення бесід, дискусій з проблем музичного мистецтва, лекцій-концертів, тощо; уміти здійснювати аналіз і самоаналіз виконавської діяльності), використовуються у практичній роботі для обґрунтування змісту і форм навчання, вибору відповідних його завданням методів, для оптимальної організації навчального процесу. Володіння ними дозволить майбутнім учителям виконувати музичні твори, які є засобом естетичного виховання школярів.

Разом з тим, «Основний музичний інструмент» є своєрідною галуззю теоретичного музикознавства, що вимагає від майбутнього вчителя не тільки глибоких знань, але і яскравої індивідуальності, проявів творчої інтуїції та психологічного чуття. Це необхідно як для осягнення змісту музичного твору, так і для творчих контактів з учнями, які можуть здійснюватися лише за умови особистісної емпатії, спільного художнього переживання. Значення цих моментів особливо велике, оскільки вони збігаються з корінними ознаками музичної обдарованості, що має, як відомо, комунікативну природу.

Якщо звернутися до внутрішньої будови навчальної дисципліни «Основний музичний інструмент», то в ній можливо виділити три взаємопов'язані компоненти: формування особистості музиканта, його художньо-естетичне та професійно-технічне виховання. У центрі цієї тріади стоїть художнє виховання, яке передбачає формування творчого, активного музиканта, здатного охопити широке коло культурних цінностей.

Тісно пов'язане з художнім вихованням технічне озброєння майбутнього вчителя музики. Без нього неможлива професійна діяльність. Виконавська техніка виявляється не тільки зовнішнім засобом втілення художнього задуму, а й у можливості вчителя образно та доступно розповісти учням про музику та проілюструвати свою розповідь власним виразним виконанням.

Інструментальні заняття на музично-педагогічних факультетах забезпечуються низкою деяких сприятливих умов, які необхідно використовувати у роботі зі студентами при вивченні музичних творів. Мова йде про використання умінь та навичок, які отримують студенти на заняттях із сольного та хорового співу, з диригування та ін.

Зв'язки, які встановлені між заняттями з основного музичного інструмента та вокально-хоровими дисциплінами, обумовлюються не тільки вимогами діалектики процесу навчання, але й самим змістом роботи над інструментальним твором.

Традиції інструментальних шкіл засвідчують, що однією з важливих сторін інструментально-виконавської майстерності є проблема «співу» на інструменті. Заспівати на музичному інструменті – значить правдиво, впевнено, передати характер мелодії, яка виконується. «Гарний звук це той, який найбільше підходить для вираження даного змісту» – вважав Г.Нейгауз [2, с.181].

З огляду на вищесказане зазначимо, що процес удосконалення професійної підготовки майбутніх учителів музики під час занять з основного музичного інструменту буде більш ефективним за таких умов: створення індивідуальних виконавських дидактичних фондів з творів, вивчених в індивідуальних класах, які будуть у нагоді майбутнім учителям музики під час ілюстрації музичного матеріалу на уроках (музично-теоретичне, методичне забезпечення репертуару); використання умінь та навичок, які отримують студенти на заняттях із сольного співу та диригування; отримання власного індивідуального досвіду.

У ході впровадження під час занять в інструментальному класі запропонованих умов відбувається розвиток вольового компоненту професійної самореалізації вчителя, зокрема умінь ініціювати власний вибір, обґрунтовувати його, моделювати стратегію власної навчально-професійної діяльності, спрямовуючи її на майбутню професійну діяльність.

Таким чином, музично-педагогічна ємкість навчальних занять з основного музичного інструменту, оновлений погляд на інтеграційні особливості цієї навчальної дисципліни пов'язані з осмисленням тенденцій становлення музичної освіти та її розвитку, що дає багатий емпіричний матеріал для подальшого удосконалення підготовки майбутнього вчителя музики.

Література

1. Воробкевич Т.Б. Методика викладання гри на фортепіано/ Т.Б. Воробкевич. – [навчально-методичний посібник]. – Львів: ЛДМА, 2001. – 244 с.
2. Николаев А. Взгляды Г.Нейгауза на развитие пианистического мастерства / Алексей Александрович Николаев. – М.: Музгиз, 1961. – 242 с. – («Мастера советской пианистической школы»).
3. Положення про організацію навчального процесу в кредитно-модульній системі підготовки спеціалістів / В.В. Грубінко, І.І. Бабин, О.В. Гузар. – Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2004. – 48с.
4. Немкович О. М. Історія і проблеми українського мистецтвознавства / О. М. Немкович, І. Д. Безгін, О. С. Мусієнко // Наука та наукознавство. – 2006. – № 4 (54). – С. 74–86.

УДК: 378.124+371.13+78+378.147

Новська О.Р.

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ САМОПРОЕКТУВАННЯ ФАХОВОГО РОЗВИТКУ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ

Стаття посвячена решению научной проблемы самопроектирования профессионального развития студентами магистратуры в процессе музыкального обучения в педагогических университетах. Теоретически обоснованы педагогические условия, реализация Будет способствовать самопроектированию собственного профессионального развития.

Ключевые слова: самопроектирование, профессиональное развитие, саморазвитие, педагогические условия

This article is devoted to a problem of self designing of professional development of future music teachers. In this context self designing is defined as the difficult integrated personal creative activities of the student directed on self-development and professional self-realization. Theoretically grounded pedagogical conditions which helps graduate students in the process of music education to implement effectively self designing of their own professional development. In the article the following pedagogical conditions are described: ensure the systematic development of professional self motivation of future professionals in the field of music education, organization pedagogical coaching of self designing in the process of music education in magistracy, axiologing of professional self-determination through the increased focus professional education in magistracy, formation of technological competence of future specialists about self designing of professional development

Keywords: self designing, professional development, self-development, pedagogical conditions.

Планування фахового розвитку під час навчання і в процесі професійної діяльності є актуальним завданням сьогодення у будь-якій галузі професійної підготовки. Кожен майбутній фахівець має чітко розуміти специфіку сучасних соціоекномічних трансформацій,